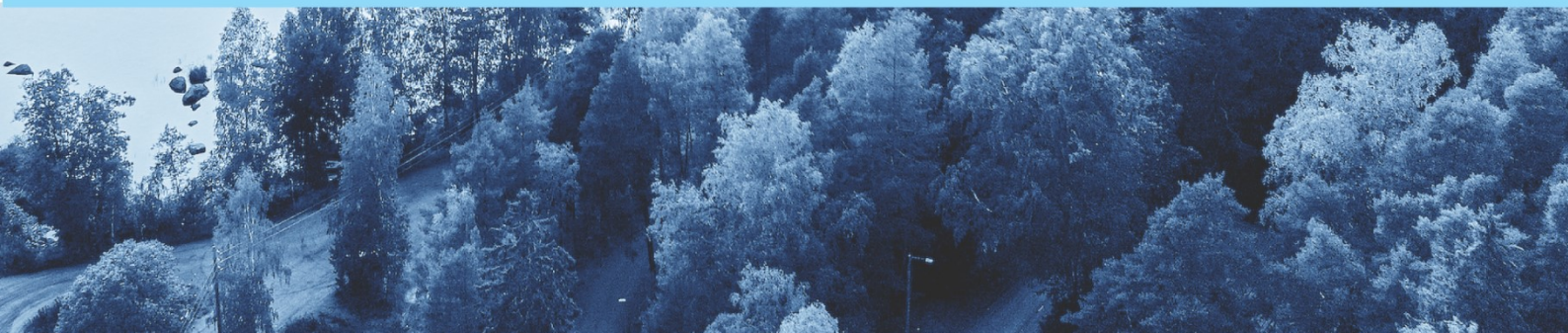

Nokian kaupungin KOTOUTTAMISOHJELMA

”Mä olen nokialaisia, tykkään asua Nokialla”

SISÄLTÖ

Esipuhe

Johdanto.....	5
1. Lainsäädäntö ja keskeiset käsitteet	6
1.1 Kotouttamista ohjaava lainsäädäntö	6
1.2 Keskeiset käsitteet.....	6
2. Monikulttuurinen Nokia.....	8
2.1 Työperäiset maahanmuuttajat.....	8
2.2 Perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneet.....	8
2.3 Opiskelijat	8
2.4 Pakolaiset	9
2.4.1 Kiintiöpakolaiset	9
2.5 Turvapaikanhakijat	9
2.6 Paperittomat	10
3. Palvelut Nokialla.....	12
Tulkkaus apuna.....	12
3.1 Sosiaali- ja terveystalvet	13
3.1.1 Terveystalvet.....	13
3.1.2 Sosiaalitalvelut	13
3.2 Koulutus ja työllisyys	15
3.2.1 TE-talvelut ja kotouttaminen	15
3.3 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden Nokia	19
3.3.1 Tervetuloa Nokialle -yhteistapaaminen	19
3.3.2 Neuvolat, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	19
3.3.3 Varhaiskasvatus	20
3.3.4 Esiopetus.....	21
3.3.5 Valmistava opetus	21
3.3.6 Perusopetus	22
3.3.7 Nuorisopalvelut	23
3.4 Ikäihmisten Nokia	24
3.5 Asuminen.....	24
3.6 Vapaa-aika	25

3.6.1 Pirkan opisto	26
4. Monialainen yhteistyö etnisten suhteiden edistämiseksi	28
4.1 Yhteistyö järjestöjen kanssa	28
4.1.1 Suomen Punainen Risti	28
4.1.2 Nokian seurakunta.....	29
4.1.3 Muut järjestöt ja toimijat	29
4.2 Seutukunnallinen yhteistyö.....	30
5. Kansainvälistä suojelua saavien vastaanotto ja kotouttaminen.....	31
5.1 Yhteistyö ELY -keskuksen kanssa.....	31
5.2 Pakolaisten vastaanotto Nokialla	31
5.3 Pakolaisten alkuvaiheen terveystarkastukset	32
Lopuksi	33
Maahanmuuttajataustaisten nokialaisten kokemuksia kotoutumisesta	34
Hyödyllisiä linkkejä.....	38

Esipuhe

Ihmiset ovat lähes kautta aikojen hakeutuneet, eri syistä, uusille asuinpaikoille. Usein syynä on ollut jokin kriisi; sota, viha, nälkä, köyhyys tai tilanpuute. Nämä kaikki syyt ovat valitettavan yleisiä edelleen. Meidän aikana ehkä uudempi ilmiö on erityisosaajien houkuttelu kansainvälisen talouskilpailun seurauksena ja unelmien tavoittelu. Tosin nämäkään ilmiöt eivät ole tyystin uusia; esimerkiksi monet Suomen teollistumisen kehittäjistä olivat ulkomailta tänne muuttaneita 1800-luvun loppupuolella.

Suomesta on huomattavasti enemmän muutettu pois kuin muutettu Suomeen. Suomalaisten erityisesti Ruotsiin ja Pohjois-Amerikkaan tapahtuneessa muutossa haettiin parempaa elintasoja ja toimeentuloa. Myös sotavuosien jälkeinen epävarmuuden aika saattoi lisätä maastamuuttoa. Tuon ajan suomalaiset muuttajat ovat maailmalla edelleen tunnettuja työmoraalistaan.

On täysin kiistämätöntä, että kaikilla ihmisillä on sama ihmisarvo. Jakamaton ihmisarvo edellyttää toistemme kunnioitusta ja arvostamista sellaisina kuin olemme. Jokainen, niin tänne muuttaja kuin täällä jo asuva, voi omalla käyttäytymisellään vaikuttaa yhteisömme hyvinvointiin ja sivistykselliseen tilaan.

Maahanmuuttajien kotoutuminen ja integrointi on ensiarvoista niin heidän itsensä kuin yhteisön kannalta. Kotouttaminen ei ole vain yhteiskunnan, kaupungin tehtävä. Se on meidän kaikkien tehtävämme. Myös maahanmuuttajilta itseltään on voitava edellyttää halua kotoutua ja integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan.

Suomi on länsimainen demokratia, ja sellaisena haluamme sen säilyttää, ja sitä edelleen kehittää. Suomalaisen yhteiskunnan arvoihin, kuten demokratiaan, tasa-arvoon, oikeudenmukaisuuteen, ja yhdenvertaisuuteen pitää kaikkien sitoutua. Yhteisvastuu on käsitteenä moniulotteinen. Yksi sen piirre on pyrkiä omalla toiminnallaan myös antamaan yhteiskunnalle takaisin, mitä hyvää on siltä itse saanut.

Tämä kotouttamisohjelma antaa tärkeää tietoa tänne muuttajille, viranomaisille ja kolmannen sektorin toimijoille lainsäädännöstä, toimijoista ja erilaisista tukimahdollisuuksista. Tuloksellista kotouttamistyötä kaikille!

Eero Väättäinen, kaupunginjohtaja

JOHDANTO

Maamme nykyisen hallituksen Talent Boost on kansallinen toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on houkutella lisää osaajia Suomeen ja hyödyntää maassa jo asuvien kansainvälisten kykyjen asiantuntemusta. Lisäksi tavoitteena on edistää kansainvälisille osaajille avointa ja houkuttelevaa opiskelu-, työ- ja elinkeinoelämää. Myös Nokian kaupungin elinvoima linkittyy tulevaisuudessa yhä enemmän monikulttuurisen taustan omaaviin osaajiin. Suomi kansainvälistyy, Nokia samoin.

Nokian kaupungin kotouttamisohjelman päivityksen monialaiseen työryhmään osallistui edustajia kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluista, sivistyspalveluista, työllisyyspalveluista, Pirkanmaan TE-palveluista sekä Nokian SPR:n paikallisosastosta ja Nokian seurakunnasta. Tukea kotouttamisohjelman päivitystyöhön ja tietoa maahanmuuton nykytilanteesta saatiin Pirkanmaan ELY-keskukselta.

Nokia on mukana UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyössä. Malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja sen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista kunnan päätöksenteossa ja palveluiden järjestämisessä. Kunnan toimiessa aktiivisesti lasten oikeuksien ja palveluiden edistämiseksi tuntui luontevalta, että päivitetyn kotouttamisohjelman yhdeksi painopisteeksi valikoituivat lapset, nuoret ja lapsiperheet.

Toinen painopiste on yhteistyössä toteutettu etnisten suhteiden edistäminen osallistavan toiminnan kautta. Nokialla on tehty jo vuosia hyvää yhteistyötä kaupungin, SPR:n ja Pirkan opiston kanssa. Syksyllä 2018 yhdistimme voimamme Tutustu vieraaseen -luentosarjaan, jossa kaupungin monikulttuuriset asukkaat pääsevät esittelemään oman kotimaansa kulttuuria haluamastaan näkökulmasta. Tutustu vieraaseen -luennot jatkuvat. Vuosille 2020-21 SPR, kaupunki ja seurakunta suunnittelevat yhteistyössä monikulttuurista perheleiriä, jonka suunnitteluun ja toteuttamiseen paikalliset maahanmuuttajataustaiset perheet osallistuvat.

Kotouttamisohjelman päivitykseen nimetyn monialaisen työryhmän keskusteluissa nousi esiin kokemusasiantuntijatiedon hyödyntäminen ja samalla maahanmuuttajien osallistaminen kotouttamisohjelman päivitykseen. Maahanmuuttajataustaisia kuntalaisia haastateltiin kotoutumiseen liittyvistä kysymyksistä sekä varhaiskasvatuksessa että sosiaalipalveluissa. Haastattelut ovat luetta- vissa kotouttamisohjelman lopussa ja niitä on lainattu ohjelmassa.

1. LAINSÄÄDÄNTÖ JA KESKEISET KÄSITTEET

1.1 Kotouttamista ohjaava lainsäädäntö

”Tosi tärkeää on, että täällä on laki ja että lakia kunnioitetaan. Täällä kaikki on tasa-arvoisia.”

Kotoutumislain (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010) tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien mahdollisuuksia aktiiviseen osallistumiseen sekä edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta. Kunnan on huolehdittava siitä, että sen tarjoamat palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajalle ja että kotoutumislaisissa tarkoitetut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laadultaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on myös huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa.

Laki kotoutumisen edistämisestä velvoittaa kuntaa luomaan toimivan yhteistyöverkoston eri viranomaisten, maahanmuuttajien, kansalaisjärjestöjen ja muiden tahojen kesken. Yli hallintorajojen ulottuva yhteistyö tähtää maahanmuuttajien oma-aloitteisuuden ja osallisuuden lisääntymiseen. Lisäksi tavoitteena on kahdensuuntainen kotoutuminen. Laki edellyttää kuntaa hyvien etnisten suhteiden edistämiseen toiminnassaan.

Kotouttamisohjelman laadintaa ohjaa lisäksi yhdenvertaisuuslaki (laki 21/2004), jonka mukaan *”viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan yhdenvertaisuuden edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Viranomaisten tulee erityisesti muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumisen.”*

1.2 Keskeiset käsitteet

Tässä kotouttamisohjelmassa puhutaan sekä kotouttamisesta että kotoutumisesta. Lain mukaan *kotouttamisella* tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. *Kotoutumisella* tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen ulkomailta muuttanutta henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä oleskeluvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity. Oleskelun peruste voi olla mm. työ, opiskelu, perhe-side tai pakolaisuus.

2. MONIKULTTUURINEN NOKIA

Vieraskielisten määrä Nokialla vuoden 2019 lopussa oli 914, joka on noin 2,7% Nokian väestöstä. Vieraskielisten määrä on kasvanut vuosittain koko 2000-luvun ajan. Nokialla asuu ihmisiä kaikista maanosista, mutta suurimmat kansalaisuusryhmät vuoden 2018 lopussa olivat Viro, Venäjä, Thailand ja Afganistan. Nokialle muuttaneiden maahanmuuttajataustaisten ihmisten muuttosyyt ovat muun muassa työ, opiskelu, perhesyyt tai pakolaisuus. Tämä kotouttamisohjelma koskee oleskeluluvan perusteesta riippumatta kaikkia Nokialla asuvia ulkomaiden kansalaisia, joiden oleskelu Suomessa on laillista.

2.1 Työperäiset maahanmuuttajat

Työperäisellä maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on tullut Suomeen työn vuoksi. Euroopan Unionin, Liechtensteinin ja Sveitsin kansalaiset eivät tarvitse erillistä työlupaa, vaan rekisteröinti poliisille riittää. Vastaavasti EU:n ulkopuoliset kansalaiset tarvitsevat työntekijän/elinkeinoharjoittajan oleskeluluvan, jota haetaan maahanmuuttovirastolta. TE-Palvelut tutkivat työpaikan ja antavat osaratkaisun maahanmuuttovirastolle. Oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä.

2.2 Perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneet

Suomen kansalaisen perheenjäsen, yleensä puoliso tai alaikäinen lapsi, voi saada oleskeluluvan Suomeen perhesiteen perusteella. Myös Suomeen oleskeluluvan saaneen henkilön perheenjäsen voi saada oleskeluluvan Suomeen perhesiteen perusteella, mutta muiden kuin pakolaisstatuksen tai muun suojelun perusteella oleskeluluvan saaneiden maahanmuuttajien tulee osoittaa voivansa elättää perheensä omilla tuloillaan. Oleskeluluvat myöntää maahanmuuttovirasto.

2.3 Opiskelijat

Ulkomaalaisen opiskelijan, joka ei ole EU-kansalainen tai heihin rinnastettava, on haettava oleskelulupaa maahanmuuttovirastolta, jos opinnot Suomessa kestävät yli kolme kuukautta. Opiskelijalle myönnettävä oleskelulupa on luonteeltaan tilapäinen. Suomen valtio ei yleensä kustanna ulkomalaisen opiskelijan oleskelua Suomessa. Sen vuoksi hakijan on osoitettava, että hänen toimeentulonsa on turvattu joko stipendillä, apurahalla tai muilla varoilla. Tilapäisen oleskeluluvan (B) saanut

opiskelija ei ole oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan, joten kunnan palvelut eivät pääsääntöisesti koske opiskelijoita. Opiskelijallakin on kuitenkin oikeus alkukartoitukseen, koska kotoutumislain mukaan alkukartoitusta voivat pyytää kaikki Suomessa asuvat maahanmuuttajat.

2.4 Pakolaiset

”Ensin mua jännitti ja pelkäsin. Sitten mä totuin ja ajattelin, että täällä mulla on turvapaikka.”

Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Hän on paennut kotimaastaan ihmisoikeusrikkomuksia, sotaa ja levottomuuksia. Hän on joutunut jättämään kotimaansa, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi. Pakolaista vainotaan hänen alkuperänsä, kansallisuutensa, uskontonsa, yhteiskunnallisen ryhmänsä tai poliittisen mielipiteensä perusteella. Pakolaisasema Suomessa on kiintiöpakolaisilla ja turvapaikan saaneilla turvapaikanhakijoilla.

2.4.1 Kiintiöpakolaiset

Suomi ottaa vuosittain vastaan tietyn määrän henkilöitä, joilla on YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n pakolaisstatus suoraan ulkomailta, esimerkiksi pakolaisleireiltä. Näillä niin sanotuilla kiintiöpakolaisilla on Suomessa pakolaisasema ja kunta on oikeutettu korvauksiin näistä henkilöistä. Nokia on vastaanottanut kiintiöpakolaisia viimeksi vuonna 2011.

2.5 Turvapaikanhakijat

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka hakee turvapaikkaa Suomesta vainon, suojelun tarpeen ym. syyn vuoksi. Turvapaikanhakuprosessin keston ajan turvapaikanhakijalla ei ole oleskelulupaa Suomeen, eikä siis vakituista kotikuntaa. Prosessin keston ajan turvapaikanhakijan palvelut järjestää vastaanottokeskus. Turvapaikkaprosessin aikana turvapaikanhakijan on mahdollista olla ns. yksityismajoittuja, jolloin hän asuu kunnassa asuvan esim. sukulaisen tai ystävän asunnossa. Palveluista vastaa siitä huolimatta ensiapuluonteista terveydenhuoltoa lukuun ottamatta se vastaanotto-keskus, jossa henkilö on kirjoilla.

”Olen ollut täällä 5v., mutta oleskelulupaa ei edelleen ole saatu. Roikun, en tiedä minne joudun. Suomessa on ihmisarvo, mutta päätösasioita ei tarvitse venyttää niin kauan, se on psyykkisesti vaikeaa, henkistä kidutusta kun tulevaisuudesta ei tiedä. Olen tottunut olemaan täällä 5 vuoden aikana, lapset käy hoidossa, ne on oppineet kieltä ja kulttuuria. En tiedä kuinka pärjäisin lasten kanssa kotimaassa.”

Turvapaikanhakija saa tehdä ansiotyötä Suomessa ilman oleskelulupaa, kun kolme kuukautta on kulunut turvapaikkahakemuksen jättämisestä, jos hänellä on voimassa oleva rajanylitykseen oikeutava matkustusasiakirja. Jos turvapaikanhakijalla ei ole kyseistä asiakirjaa, ansiotyötä saa tehdä oleskeltuaan maassa kuusi kuukautta.

Oleskeluluvan saanut turvapaikanhakija etsii asunnon ja rekisteröityy maistraatissa, jolloin hän saa kotikuntamerkin ja voi hakea Kelasta Suomen sosiaaliturvan piiriin vakuuttamista. Vakituisen kotikunnan myöntämisestä alkaa oikeus kunnan palveluihin. Turvapaikanhakija voi saada turvapaikan, jolloin hänellä on varsinainen pakolaisasema. Turvapaikanhakija voi kuitenkin saada oleskeluluvan myös toissijaisen suojelun tai yksilöllisen, inhimillisen syyn perusteella. Kunta on oikeutettu hakemaan valtionkorvauksia kaikilla näillä perusteilla oleskeluluvan saaneista henkilöistä.

2.6 Paperittomat

Paperittomuutta ei ole määritelty laeissa tai asetuksissa, sillä paperittomia koskevaa erillistä lainsäädäntöä ei ole. Siksi paperittoman määritelmät vaihtelevat. Käytännössä paperiton on henkilö, joka elää Suomessa vailla laillista oleskeluoikeutta. Paperittoman oleskelu ei ole virallisesti viranomaisten tiedossa tai heidän sallimaansa. Pelkän passin tai muun henkilöllisyystodistuksen puuttuminen ei tee ihmisestä paperitonta. Myöskään turvapaikanhakijat eivät ole paperittomia, sillä heillä on lupa oleskella Suomessa turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan.

Ihminen on voinut päätyä oleskelemaan Suomessa paperittomasti esimerkiksi kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen, kielteisen oleskelulupapäätöksen jälkeen tai viisumin tai oleskeluluvan umpeuduttua. Joskus oleskelulupaa ei ole haettu ollenkaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on ohjeistanut paperittomien henkilöiden kiireellisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä:

https://stm.fi/documents/1271139/3899844/Verkkoon_Kuntainfo_2-2017_p%C3%A4ivitetty+13-9-17.pdf/4be96a82-cc64-43d2-a5fc-9030bdf989c2/Verkkoon_Kuntainfo_2-2017_p%C3%A4ivi-tetty+13-9-17.pdf

3. PALVELUT NOKIALLA

Pääsääntöisesti palvelut Nokialla soveltuvat kaikille kuntalaisille. Palveluiden toteutuksessa huomioidaan tarvittaessa kulttuurinen tausta sekä käytetään tulkkia. Maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kohtaavalla työntekijällä on tärkeä rooli tiedon antajana. Kokemusasiantuntijoiden haastattelusta nousi esiin se, miten monet meille itsestään selvät asiat mietityttävät Suomeen ulkomailta muuttajaa.

Varhaiskasvatuksessa haastateltu perhe toi esiin, että he olisivat toivoneet jonkinlaista tietopankkia siitä, mitä Suomessa ajatellaan lapsesta, opetuksesta, oppimisesta. Mihin varhaiskasvatuksella pyritään ja mitä taitoja lapsen pitäisi missäkin iässä hallita.

Omakielistä materiaalia on internetissä jo melko paljon ja sitä kannattaa ehdottomasti hyödyntää työssä monikulttuuristen asiakkaiden kanssa. Mm. <https://www.infofinland.fi/> -sivustolta löytyy omakielistä materiaalia useilla kielillä useista aihealueista. Sivustosta kannattaa kertoa asiakkaille ja myös työntekijän on hyödyllistä tutustua sivuston sisältöön.

Tulkkaus apuna

Kielipalveluiden käyttöä määrittävät useat lait, kuten hallintolaki, sosiaalihuoltolaki, ulkomaalaislaki, laki potilaan asemasta ja oikeuksista sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Kielipalveluja tulee käyttää erityisesti maahantulon alkuvaiheessa sekä silloin, kun on päätettävä maahanmuuttajan oikeuksista, etuuksista ja velvollisuuksista tai kun asian selvittäminen sitä muutoin vaatii.

Nokian kaupunki käyttää mm. Pirkanmaan tulkikeskuksen palveluita tarvitessaan tulkkaus- tai käännöspalveluja asiakastyössä. Lisäksi käytössä mobiilitulkkaussovellus, joka mahdollistaa välittömän video- tai puhelintulkkauksen usealla kielellä. Ohje tulkin tilaamiseen ja käyttöön: <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/maahanmuuttajat/tulkki-ja-kaannospalvelut/tulkkaukset/tulkin-tilaus.html>

Jokainen kunnan hallintokunta varaa omaan budjettiinsa tarvittavan määrärahan tulkkauspalveluiden ostamiseen. Jokainen hallintokunta vastaa itse tulkkauskustannuksista niiden maahanmuuttajien osalta, joiden kohdalla kunta ei saa valtiolta korvausta pakolaisaseman perusteella. Pakolaisaseman omaavien osalta perusturvakeskus vastaa tulkkauskustannusten perinnästä valtiolta kunnalle.

3.1 Sosiaali- ja terveyspalvelut

3.1.1 Terveyspalvelut

Pääsääntöisesti maahanmuuttajataustaisille asukkaille tarjotaan samat terveydenhuoltopalvelut kuin kantaväestöllekin. Poikkeuksena ovat paperittomat henkilöt, joille tarjotaan vain kiireellistä hoitoa. Maahanmuuttajien terveyden erityiskysymykset liittyvät tartuntatautien ehkäisyyn, rokotussuojan tehostamiseen, suun terveyteen sekä mielenterveyteen. Tarkastukset perustuvat valtakunnallisiin ohjeistuksiin ja niiden laajuus määräytyy lähtömaan mukaan. Vastaanottotilanteissa huomioidaan eri kulttuurit ja tarvittaessa käytetään tulkkia.

3.1.2 Sosiaalipalvelut

Työikäisten ja lapsiperheiden sosiaalipalvelut, perhekeskuksen palvelut sekä vammaispalvelut soveltuvat myös maahanmuuttajataustaisille asiakkaille/perheille. Tarvittaessa käytetään tulkkia ja palvelut pyritään järjestämään asiakkaiden toiveiden mukaisiksi.

Yhden sosiaaliohjaajan tehtäviin kuuluu kaikki kotouttamiseen liittyvät työtehtävät, kuten ohjaus ja neuvonta. Kotouttamista toteutetaan monialaisena yhteistyönä viranomaisten ja muiden toimialojen kanssa. Sosiaaliohjaaja vastaa kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden vastaanottamisesta sekä valtiolta saatavien korvausten hakemisesta Nokian kaupungille yhdessä toimistosihteerin kanssa. Koordinoiva sosiaaliohjaaja voi tarvittaessa järjestää koulutusta maahanmuuttoon ja -muuttajiin liittyvissä asioissa kaupungin työntekijöille tai muille sidosryhmille.

Alkukartoitus

Laki velvoittaa alkukartoituksen järjestämiseen henkilölle, joka sitä pyytää. Alkukartoitus on kokonaisvaltainen arvio asiakkaan historiasta, nykytilanteesta ja palvelutarpeista. TE-toimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi julkisesta työvoimapaalvelusta annetussa laissa (1295/2002) säädetyllä tavalla. Kunnan sosiaalipalvelut käynnistävät alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea, tai ostaa palvelun. Alkukartoituksen järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista voidaan hakea korvausta valtiolta. Tarvittaessa alkukartoituksen osana voidaan käyttää ostopalveluna hankittuja palveluita kuten koulutuskeskusten oppimiskykyarvioita. Alkukartoituksessa tehdään asiakkaan palvelutarvearvio ja sen mukaiset jatkosuunnitelmat. Lisää tietoa alkukartoituksesta kohdassa TE-palvelut ja kotouttaminen.

Kotoutumissuunnitelma

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi TE-palveluissa, tai jos hän saa muutoin kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma on laadittava kolmen vuoden kuluessa ensimmäisen oleskeluluvan saamisesta. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään yhden vuoden ajaksi. Kotoutumissuunnitelman kesto määräytyy yksilöllisesti. Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kolme vuotta ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoituksesta. Aikaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella, jos siihen on erityinen syy.

Kotouttamissuunnitelmaa jatketaan alkukartoituksen pohjalta ja se tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä TE-palveluiden ja kunnan sosiaalipalveluiden toimesta niille asiakkaille, jotka ovat työttömiä ja ovat rekisteröityneet työnhakijaksi julkisesta työvoimapaalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaisesti. Muille kotoutumissuunnitelmaa tarvitseville asiakkaille suunnitelma laaditaan yhteistyössä asiakkaan ja kunnan sosiaalipalveluiden sekä tarvittaessa muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen

tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Alaikäiselle, ilman huoltajaa maassa olevalle lapselle kotoutumissuunnitelma laaditaan aina. Alaikäiselle, jolla on huoltaja Suomessa, kunta arvioi kotoutumissuunnitelman tarpeen yksilöllisesti. Näissä tapauksissa kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa/edustajansa kanssa sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen tai perusopetuksen edustajan kanssa. Lisää tietoa kotoutumissuunnitelmasta kohdassa TE-palvelut ja kotouttaminen.

3.2 Koulutus ja työllisyys

3.2.1 TE-palvelut ja kotouttaminen

Kotoutumislain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. TE-palveluissa kotoutumislaki tarkoittaa käytännössä maahanmuuttaja-asiakkaan kielitaidon, työelämävalmiuksien ja ammatillisen osaamisen kasvun tukemista työvoimapolitiisin toimenpitein. Paitsi asiakastasolla työskentelee TE-toimisto myös muutoin kotoutumisen edistämiseksi. Yhteistyössä kuntien, elinkeinoelämän, järjestöjen, kouluttajien ja muiden tahojen kanssa luodaan yleisiä edellytyksiä yksilöllisen kotoutumisprosessin menestyksekkään lopputuloksen mahdollistamiseksi. Tiiviillä verkostotyöllä voidaan konkreettisesti edistää yritysten osaamistarpeiden tyydyttämistä kotoutuneiden maahanmuuttajien työpanoksella. Kotoutumisprosessi onkin nähtävä vahvasti kaikkien yhteiskunnan alojen konkreettisena yhteistyönä ja kuntatasolla sillä on kytkennät myös elinkeino-, koulutus- ja osaamisasioihin.

Kotoutumislaki (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010) edellyttää viranomaisten tuottavan maahanmuuttajille perustietoa oikeuksista ja velvollisuuksista yhteiskunnassa ja työelämässä. Tietoa tulee jakaa myös kotoutumista edistävistä palveluista. Kotoutumisen osalta erityistä vastuuta on säädetty laissa (8 §) muun muassa TE-toimistolle jonka on annettava opastusta, ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävistä toimenpiteistä, palveluista ja työelämästä. Pirkanmaan TE-toimiston kotisivuilla on maahanmuuttajille infoa ja hyödyllisiä linkkejä. Informaatiota, opastusta ja oh-

jausta antaa Pirkanmaan TE-toimiston puhelinpalvelu, jossa voi asioida myös englannin kielellä. Venäjän kielisille asiakkaille on oma puhelinpalvelunsa. TE-toimistosta on saatavissa myös kotoutumiseen liittyvää kirjallista materiaalia.

3.2.1.1 Alkukartoitus

Kotoutumislain mukaan TE-toimistoon ilmoittautuneelle työttömälle työnhakijalle järjestetään alkukartoitus. Alkukartoitus on kotoutumislain mukaan järjestettävä asiakkaalle kahden kuukauden kuluessa ilmoittautumisesta. Alkukartoitus on laadittava työttömille työnhakijoille, toimeentulotuen saajille (kunta) ja sitä pyytävälle (9 -10 §). Alkukartoituksessa TE -toimisto arvioi alustavasti työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet. Alkukartoituksessa arvioidaan myös kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden tarve. Alkukartoitukseen perustuen TE-toimisto arvioi tarpeen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan. Alkukartoituksen tukena hyödynnetään mahdollisen kielitestin tuloksia.

Alkukartoituksessa selvitetään seuraavia maahanmuuttajan yleisiä työllistymiseen, opiskeluun ja kotoutumiseen liittyviä valmiuksia:

- 1) luku- ja kirjoitustaito;
- 2) Suomen kielen taito;
- 3) opiskelutaidot ja -valmiudet;
- 4) aikaisempi koulutus ja työkokemus;
- 5) erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet;
- 6) omat työllistymis- ja koulutustoiveet;
- 7) elämäntilanne ja siitä johtuvat palvelutarpeet

Alkukartoituksessa tehdään palvelutarpeiden kartoitus. Pirkanmaan TE-toimistossa alkukartoitukset laaditaan Nokian kaupungin osalta Tampereen TE-palvelussa (Pellavatehtaankatu 25) tai muussa Tampereen toimipisteessä. Alkukartoitukseen kutsutaan asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaan Nokian kaupungin edustaja ja tulkki. Alkukartoitus tapahtuu ajanvarauksella ja siihen asiakkaalle lähetetään henkilökohtainen kutsu.

3.2.1.2 Kotoutumissuunnitelma

TE -toimisto laatii kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Kotoutumissuunnitelman laadintaan osallistuu tarvittaessa kunnan edustaja sekä tulkki. Kotoutumissuunnitelmaa tehtäessä täydennetään alkukartoituksessa kartoitettuja asioita ja selvitetään asiakkaan kotoutumiseen sisältyviä mahdollisuuksia. Kotoutumisasiantuntija tekee kotoutumissuunnitelman mahdollisuuksien mukaan kolmikantaperiaatteella asiakkaan ja kunnan sosiaalitoimen edustajan kanssa hyödyntäen tulkkipalveluita tarpeen mukaan. Kotouttamisen aikana TE-toimiston tehtäviin kuuluu kotoutumislain piirissä olevien asiakkaiden henkilökohtainen ohjaustyö, asiakkaan motivointi sekä yksilöllisen suunnitelman laadinta ja toteutuksen tukeminen ja seuranta suhteessa työllistymiseen. Siihen sisältyy myös TE- toimiston keskeisen lainsäädännön asettamien oikeuksien, velvollisuuksien ja niistä aiheutuvien seuraamusten henkilökohtainen informointi.

Kotoutumisprosessi muodostuu asiakasta eteenpäin vievistä palvelukokonaisuuksista eri työvoimapolitiittisista toimenpiteistä. Toimenpiteiden toteutumista seurataan asiakaskohtaisesti. Kotoutumisprosessissa asiakas ohjataan todetun kielikoulutustarpeen ja –tason mukaisesti kielikoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen sekä valmennuspalveluihin. Koulutus voidaan toteuttaa työvoimakoulutuksena, omaehtoisena/kotoutumistuella tuettavana omaehtoisena. Koulutuksen ajalta maksetaan työmarkkinatuki kotoutumistukena. Kotoutumisprosessin aikana kotoutuvalla on käytössään palvelutarpeen mukaisesti TE-toimiston koko palveluvalikoima.

Kotoutumissuunnitelman kesto on yksilöllinen vaihdellen yleisemmin yhdestä kolmeen vuoteen. Erityisistä syistä kotoutumisaikaa voidaan pidentää enintään viiteen vuoteen saakka. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on kestoaltaan enintään yksi vuosi.

3.2.1.3 Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus järjestetään pääosin työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena. Opetushallitus hyväksyi aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen sekä luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 1.2.2012. Opetussuunnitelman perusteet ovat voimassa toistaiseksi. Nämä opetussuunnitelman perusteet tuli ottaa käyttöön viimeistään 1.6.2012 jälkeen hankitussa ja/tai alkaneessa koulutuksessa. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on, että kotoutuvalla

on toimiva peruskielitaito (käytännössä taso B1.1.). Kotoutumiskoulutus voidaan hankkia/toteuttaa myös omaehtoisena koulutuksena kotoutumistuella.

TE-toimisto käyttää Pirkanmaalla kotoutumiskoulutukseen ohjaamisessa Koulutusporttia. Koulutusportista löytyvät kotoutumiskoulutukset, kotoutujat ja sieltä voidaan myös hoitaa koulutuksen aikaisia käytännön asiakas- ja koulutustietoihin liittyviä asioita. Koulutusporttia käytetään sekä alkukartoituksessa että kotoutumispalveluissa.

3.2.1.4 Kotoutumista edistävät muut TE-palvelut

Kotoutumisvaiheen päätyttyä maahanmuuttajien palvelusta vastaavat TE-toimistot. Palvelut tuotetaan normaaliuden periaatteella eli siten, että maahanmuuttajien palvelut tuotetaan samoilla periaatteilla kuin kantasuomalaistenkin palvelut. Maahanmuuttajuus voi vaikuttaa henkilön palvelutarpeeseen, mutta ei yksinomaan määrittele tarjottavia palveluita, vaan palvelutarpeet määrittyvät pääosin samojen tarpeiden pohjalta kuin kantasuomalaistenkin palvelutarpeet.

Nuorten kotoutujien ja maahanmuuttajien palvelutarpeet otetaan TE-toimistossa erityisesti huomioon. Nuorisotakuuohjelman toimenpiteissä on Pirkanmaalla erityisiä toimia nuorten aktivoimiseksi ja osallistamiseksi koulutukseen ja työmarkkinoille esimerkkinä Ohjaamo, nuorten palvelut. Erityistä huomiota kiinnitetään niihin nuoriin, jotka saapuvat Suomeen oppivelvollisuusiän loppupuolella tai oppivelvollisuusiän jälkeen.

Kotoutujalla on, samoin kuin kantaväestöönkin kuuluvilla velvollisuus osallistua toimenpiteisiin. Viranomaisilla on velvollisuus tarjota aktiivisesti toimenpiteitä määrärahojen rajoissa. Pirkanmaan TE-toimiston aloitettua toimintansa 1.1.2013 tuotetaan kaikki TE-palvelut maakunnassa saman sisältöisinä ja samoilla periaatteilla.

3.3 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden Nokia

Nokia on mukana UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyössä. Malli perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja sen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista kunnan päätöksenteossa ja palvelujen järjestämisessä. Kehittämistyö on alkanut vuoden 2019 keväällä ja se koskee kaikkia kaupungin palvelualueita ja hallintoa.

3.3.1 Tervetuloa Nokialle -yhteistapaaminen

Sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön johtaman Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman, LAPE-hankkeen aikana 2016-19 Nokialla kehitettiin moniammatillinen Tervetuloa Nokialle -yhteistapaamisen malli sosiaali- ja terveystapaamisiin sekä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Mallin mukaan Nokialle muuttaneet lapsiperheet pyritään tapaamaan muuton alkuvaiheessa moniammatillisessa verkostossa. Tapaamisen tavoite on kaksisuuntainen, sen tarkoituksena on antaa tietoa perheelle palveluista, toisaalta selvittää perheen mahdollista palvelutarvetta ennaltaehkäisevällä otteella.

Uuden lapsen tapaava taho (varhaiskasvatus, koulu, neuvola, sosiaalipalvelut) ottaa yhteyttä työikäisten sosiaalipalveluiden maahanmuuttajatyöstä vastaavaan sosiaaliohjaajaan, joka kokoaa verkoston, kutsuu yhteistapaamiseen ja varaa tarvittaessa tulkin. Yhteistapaamiseen kutsuttavat työntekijät sovitaan tapauskohtaisesti perheen tarpeen perusteella. Pääsääntöisesti yhteistapaamisessa ovat paikalla huoltajien lisäksi varhaiskasvatuksen/koulun opettaja, terveydenhoitaja ja sosiaaliohjaaja. Yleensä yhteistapaaminen järjestetään siinä yksikössä, mistä aloite verkostolle on tullut. Yhteistapaamiselle on kehitetty oma haastattelulomake keskustelun tueksi. Yhteistapaamisen pohjalta tehdään tarvittaessa jatkosuunnitelmia ja ohjausta muihin palveluihin.

3.3.2 Neuvolat, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Maahanmuuttajien lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut toteutetaan samalla periaatteella kuin kantaväestön palvelut. Ohjannassa huomioidaan kulttuurinen tausta ja tarvittaessa käytetään tulkkia, jotta asiakas/perhe voi kommunikoida ymmärtämällään kielellä. Pakolaisstatuksella tulleilta

tarkistetaan, että maahantulotarkastus on tehty. Vastaanotolla huomioidaan erityistä tukea tarvitsevat lapset ja perheet. Tarvittaessa tarjotaan tihennettyjä käyntejä sekä järjestetään verkostotaapaamisia yhteistyökumppaneiden kanssa.

3.3.3 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli maahanmuuttajataustaisten perheiden kotoutumisessa ja heidän elämänlaatussa ja tulevaisuutensa rakentumisessa, sillä varhaiskasvatus on usein ensimmäisiä mahdollisuuksia tutustua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatus toteutetaan muun varhaiskasvatuksen yhteydessä. Toiminnassa kiinnitetään huomiota yhdessä tekemiseen ja hyvän, yhteisöllisen ilmapiirin luomiseen ja vahvistamiseen sekä erityisesti lapsen ryhmän jäsenyyteen. Monikielisten lasten opetuksessa hyödynnetään monilukutaitoa ja kielitietoisuuden opetuksen menetelmiä, joiden avulla tuetaan lapsen yhdenvertaisia osallistumis- ja oppimismahdollisuuksia. Lapsen kielelliset valmiudet otetaan huomioon joustavasti varhaiskasvatuksen toteutuksessa. Opetuksessa painottuu suomi toisena kielenä -opetus ja kulttuuri-identiteetin kehittymisen tukeminen. Lapselle laaditaan suunnitelma kielen ja kulttuuri-identiteetin tukemiseen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Nokialla S2-opetuksen tukena on Monikielinen lapsi varhaiskasvatuksessa -materiaalit. Huoltajille annetaan tietoa suomen kielen opetuksen ja oman äidinkielen merkityksestä ja tavoitteista.

Vanhempia kannustetaan ja rohkaistaan huolehtimaan lapsen oman äidinkielen kehittämisestä ja oman kulttuurisen perinteen välittämisestä lapselle. Tarkoituksena on vahvistaa lapsen identiteettiä kasvattamalla häntä arvostamaan omaa kulttuuriaan, kulttuurien moninaisuutta ja integroitumaan ympäröivään yhteiskuntaan. Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen.

Varhaiskasvatuksessa haastateltu perhe antoi hyvää palautetta siitä, että heidän lapsensa päivästä kerrottiin joka päivä. Alussa käytössä oli reissuvihko, joka auttoi myös vanhempia omaksumaan suomen kieltä, kun he käänsivät henkilökunnan kirjoittamia viestejä. Vanhempia ilahdutti päiväkodin henkilökunnan toiminnassa erityisesti se, että lapsesta on aina yritetty löytää positiivista kerrottavaa.

3.3.4 Esiopetus

Kunta järjestää yhden lukuvuoden kestävää esiopetusta lapsille. Lapsi aloittaa esiopetukseen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta. Pidentetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilla lapsilla on oikeus esiopetukseen viisivuotiaina. Maksutonta esiopetusta järjestetään 700 tuntia/lukuvuosi, pääsääntöisesti perusopetuksen toiminta-aikojen mukaisesti viitenä päivänä viikossa, 20 h/viikko. Maahanmuuttajalapset osallistuvat oman asuinalueensa esiopetukseen ja lisäksi heillä on oikeus osallistua maksulliseen (tulosidonnainen) esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen. Esiopetuksen toimintatavat lapsen tukemiseksi ovat samat kuin varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat tiedottavat perusopetuksen maahanmuuttajaopetuksesta vastaavaa opettajaa S2-lasten määrästä. Yhteistyössä hänen kanssaan selvitetään oman kotikielen opetusta tarvitsevat esiopetusikäiset lapset. Samaan kieliryhmään kuuluvia oppilaita pitää olla vähintään 4, jotta ryhmä voidaan perustaa. Kuljetusjärjestelyistä huolehtiminen kuuluu lapsen huoltajille. Oman äidinkielen opetus tapahtuu mahdollisuuksien mukaan lähikoulussa, kerran viikossa, yhden oppitunnin ajan. Esiopetusvuoden keväällä mietitään yhdessä huoltajien ja monialaisten toimijoiden kanssa lapselle sopiva luokka- ja koulusijoitus.

3.3.5 Valmistava opetus

Nokialaiset oppilaat käyvät valmistavassa opetuksessa Tampereella. Valmistava opetus kestää yleensä lukuvuoden, mutta sen kestosta voidaan päättää yksilöllisesti. Opetuksen tavoitteena on suomen kielen taidon ja oppimisvalmiuksien kehittäminen perusopetukseen riittäviksi.

Mikäli oppilas tarvitsee valmistavaa opetusta, huoltajaa pyydetään ottamaan yhteys omaan lähikouluun. Lähikoulusta neuvotaan ilmoittautuminen [Helmi-järjestelmään](https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/esiopetus-ja-perusopetus/monikieliset-oppilaat/valmistava-opetus.html). Lähikoulusta otetaan yhteyttä koulupaikan järjestämistä varten Tampereen kaupungin valmistavaa opetusta koordinoivaan työntekijään. Linkistä <https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/esiopetus-ja-perusopetus/monikieliset-oppilaat/valmistava-opetus.html> löytyvät yhteystiedot ja monikieliset tiedotteet valmistavasta opetuksesta. Yleensä Nokialaiset oppilaat osallistuvat Tesoman koulun valmistavaan opetukseen. Bussikuljetuksen järjestää oma lähikoulu. Mikäli oppilas tarvitsee taksikuljetuksen valmistavaan opetukseen, lähikoulu järjestää sen taksikuljetuksista vastaavan henkilön kanssa.

3.3.6 Perusopetus

Monikielisten oppilaiden opetuksessa tavoitteena on tukea oppilaiden monikielisyyttä sekä identiteetin ja itsetunnon kehitystä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli, kulttuuri sekä maassaoloaika.

Oppilaat käyvät koulua asuinalueellaan ikätasoaan vastaavalla luokka-asteella. Jos oppilas on osallistunut valmistavaan opetukseen, hänelle määritellään hänen taitojaan ja valmiuksiaan vastaava luokka-aste perusopetuksessa.

Suomi toisena kielenä -opetukseen (S2-opetus) on oikeutettu oppilas, jolla on äidinkielenään jokin muu kuin suomen kieli tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppilaalla on mahdollisuus opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus –oppimäärän mukaan, jos hänen suomen kielen perustaidoissaan on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella. Koulussa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa ja keskustellaan oppilaan taustasta ja kielitaidosta. Oppilaan oikeuteen S2-opetukseen ja sen mukaiseen arviointiin perusopetuksen päättövaiheessa vaikuttaa huoltajien tekemä päätös oppilaan väestörekisteriin merkitystä äidinkielestä. Oppilaan tarpeen S2-oppimäärän mukaiseen opetukseen määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä huoltajien kanssa. Oppilaan huoltaja päättää oppimäärää koskevista valinnoista (PoL30§).

S2-opetus järjestetään oppilaan omalla lähikoululla. S2-opetuksessa käytetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja seutukunnan vuosiluokkaistettuja tavoitteita, sisältöjä ja arviointikriteereitä. Monikielisten oppilaiden kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä tuetaan koulussa koulun lukuvuosisuunnitelmaan kirjatulla tavalla. Koulussa laaditaan tarvittaessa oppilaalle oppimissuunnitelma.

Oppilaiden oman äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää opetusta. Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää oman äidinkielen hallintaa ja toiminnallista kaksikielisyyttä, kulttuuritaustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen kielen oppimiselle.

Nokialla opetuksen järjestäjä päättää oman äidinkielen opetuksesta vuosittain. Oman äidinkielen opetuksen opetusryhmä syntyy, mikäli opetukseen on ilmoittautunut lukukauden alussa vähintään

neljä (4) oppilasta ja kieleen löytyy opettaja. Opetukseen sitoudutaan lukuvuodeksi kerrallaan. Oman äidinkielen opetusryhmien järjestämisessä pyritään mahdollisuuksien mukaan hyödyntämään seudullista yhteistyötä. Opetuksen järjestäjä päättää oman äidinkielen opetuksen järjestämipaikasta. Oppilaan kulkemisesta opetuspaikkaan vastaa huoltaja.

Oppilaalla on oikeus saada oman uskontokuntansa mukaista opetusta, mikäli oppilaita on vähintään kolme ja vanhemmat sitä pyytävät.

Kontaktit muiden lasten/nuorten kanssa ovat tärkeitä lasten ja nuorten kotoutumisessa. Lasta ja nuorta kannustetaan harrastuksiin ja erilaisiin vapaa-ajantoimintoihin yhdessä kantasuomalaisten lasten ja nuorten kanssa. Koulun on puututtava kaikkiin rasismiin muotoihin esimerkiksi nuoren kiusaamiseen, syrjintään, ryhmästä poissulkemiseen, haukkumiseen ja nimittelyyn. Koulu pitää esillä monikulttuurisuutta ja edistää kansainvälisyyttä mm. kansainvälisyyskasvatuksella, rasismien vastaisen viikon tempauksilla jne.

Kodin ja koulun yhteistyö alkuvaiheessa vaatii panostusta. Tähän tarkoitukseen sopii esimerkiksi monikulttuurinen vertaisryhmä –toiminta, jonka tarkoituksena on jakaa tietoa maahanmuuttajataustaisille vanhemmille. Samalla se toimii myös foorumina, jossa maahanmuuttajataustaiset ryhmät tavoittavat opettajia ja suomalaisia vanhempia.

3.3.7 Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelujen kaikki toiminta on avointa myös maahanmuuttajalapsille ja –nuorille. Lisäksi nuorisotyön resurssien mukaan tarjotaan tarvittaessa erikseen maahanmuuttajille suunniteltuja toimintoja. Nämä voivat olla esimerkiksi tytöille suunnattua ryhmätoimintaa tai koko perheen tapahtumia. Nuorisotyössä toiminnan tavoitteena on edistää maahanmuuttajalasten ja –nuorten kotoutumista sekä lisätä nokialaisnuorten suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä.

3.4 Ikäihmisten Nokia

Kaikki Nokian ikäihmisille tarkoitetut palvelut ovat avoimia myös maahanmuuttajille. Ikääntyvien maahanmuuttajien perheet ja sukulaiset osallistuvat yleensä paljon läheistensä hoitoon. Perheiden hoitoon osallistumista on tuettava kertomalla palveluista ja ottamalla läheiset mukaan hoidon suunnitteluun ja toteutukseen, jolloin ikääntyvän maahanmuuttajan kulttuurin ominaispiirteet tulevat huomioiduksi.

Kaupungin ikääntyneen väestön hyvinvointiohjelman Kotoisa ehtoon visiona on, että *”Nokialaiset asuvat viihtyisässä, turvallisessa ja aktiivisuutta tukevassa kaupungissa, jossa jokaiselle ikääntyneelle tarjotaan juuri hänelle sopivia palveluita sekä mahdollisuus kodinomaiseen elämään”*. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni ikääntynyt voisi elää itsenäisesti omassa kodissaan, tutussa asuin- ja sosiaalisessa ympäristössään. Itsenäisen selviytymisen tueksi tulee asuin- ja elinympäristössä ratkaisuiden olla sellaisia, että niissä on huomioitu asukkaat, joilla on liikuntakyvyn ja/tai muiden rajoituksia. Tämä tarkoittaa toimivaa, esteetöntä elinympäristöä, missä arkielämän palvelut, esimerkiksi kauppa-, pankki-, liikenne-, liikunta- ja kulttuuripalvelut, ovat lähellä käyttäjää. Keskeinen merkitys on myös mielekkäällä tekemisellä sekä osallisuuden varmistamisella.

lääkkäälle maahanmuuttajalle voidaan tarvittaessa tehdä kotoutumissuunnitelma vanhuspalveluiden sosiaalityöntekijän ja maahanmuuttajatyön koordinaattorin toimesta. Tarvittaessa suunnitelman tekoon voi osallistua myös muita tahoja. Kotoutumissuunnitelmassa otetaan huomioon erityisesti asiakkaan terveystilanne, suomen kielen oppimisen mahdollisuudet ja kolmannen sektorin palvelumahdollisuudet.

3.5 Asuminen

Suurin osa Nokialle muuttavista maahanmuuttajista muuttaa kaupunkiin itsenäisesti. Nokian kaupungin omistama Nokian Vuokrat Oy tarjoaa vuokra-asuntoja nokialaisille ja Nokialle muuttaville sosiaalisin perustein valittaville asunnonhakijoille. Lisäksi Nokian kaupungilla on muutamia muita vuokra-asuntoja. Lisätietoja vuokra-asunnoista löytyy Nokian kaupungin internet-sivuilta

<https://www.nokiankaupunki.fi/asuminen-ja-ymparisto/asuminen/vuokra-asunnot/>. Vuokra-asuntoja Nokialla tarjoaa lisäksi myös Vihnusrinnesäätiö, Nokian ja Pirkkalan Nuorisoasunnot, Pirkkamaan Avo-Asunnot Oy, Sato, M2-Kodit ja YH Kodit Oy.

Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden asumista voidaan tukea kotoutumisvaiheessa antamalla perustietoa asumisesta Suomessa sekä tarvittaessa ohjausta mm. järjestyssääntöihin ja suomalaiseen asumiskulttuuriin tutustumisessa. Omakielistä asumisohjausta löytyy mm. seuraavien linkkien internetsivustoilta: <https://pakolaisapu.fi/asumisen-oppaat/>, <https://www.infofinland.fi/>.

3.6 Vapaa-aika

Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalvelut järjestää tapahtumia, näyttelyitä ja muuta kulttuuritoimintaa. Nämä ovat kaikille avoimia ja osallistuminen niihin on pääsääntöisesti maksutonta. Kulttuuripalvelut voi tarjota myös erilaisia resursseja tapahtumien ja näyttelyiden järjestämiseen. Koulujen ja päiväkotien kanssa järjestettävän kulttuurikasvatuksen sisällöissä on monikulttuurisuutta. Mahdollista on myös hakea avustuksia järjestötoimintaan sekä kaikille avoimiin tapahtumiin tai muiden kulttuuri-hankkeisiin.

Liikuntapalvelut

Kuntalaisille liikuntaharrastuksia järjestävät pääosin eri lajien liikuntaseurat. Kaupungin liikuntapalvelut tarjoaa maksuttomia matalan kynnyksen liikuntaryhmiä perheille ja lapsille, joihin osallistuminen voi tukea perheen kotoutumista. Myös aikuisille on tarjolla edullisesti ohjattuja terveysliikuntaryhmiä sekä liikuntaneuvontaa, josta voi maksutta saada ideoita perheen harrastamisen ja liikkumisen aloittamiseen Nokialla. Kouluissa järjestetään lapsille ja nuorille matalan kynnyksen harrastustoimintaa koulupäivien jälkeen, ja toiminta on kaikille avointa ja maksutonta. Koululaiset osallistuvat myös uinninopetukseen sekä liikuntapolun lajikokeiluihin koulupäivän yhteydessä. Uimataidotomille lapsille järjestetään alkeisuimakouluja. Jäähallilla on säännöllisesti maksuttomia luistelua ja mailahöntsyyvuoroja. Myös maksuttomia lapsille suunnattuja luistelukouluja järjestetään jäähallilla säännöllisesti.

Maahanmuuttajat voivat hakea vakituisia tai yksittäisiä harjoitusvuoroja kaupungin liikuntatiloihin samaan tapaan kuin kaikki muutkin kuntalaiset. Kaupunki tarjoaa kevyen liikenteen väyliä ja virkistysreittejä sekä uimahallin, voimailutilan ja kuntosalin edullisesti kuntalaisten käyttöön. Nokialaiset rekisteröidyt liikuntajärjestöt voivat hakea toiminta-avustusta liikuntapalveluilta.

Kirjastopalvelut

Kirjastopalvelut tarjoaa ilmaisen mahdollisuuden sähköiseen asiointiin ja yhteydenpitoon maailmanlaajuisesti. Kirjastosta saa myös käyttöopastusta verkkoasiointiin. Kirjastoissa voi asiakasnettikoneilla lukea uutisaineistoa Library Press Display –tietokantaa käyttäen. Ohjelma sisältää sanomalehtiaineistoa sadoilla kielillä. Asiakkaille toimitetaan kaukolainaksi erikielistä kirjallisuutta kaukolainaussääntöjen mukaisesti. Kirjasto pyrkii hankkimaan omiin kokoelmiinsa myös jonkin verran asiakkaiden omakielistä kirjallisuutta lähinnä lapsille. Tulkkipalvelujen käyttö kirjastonkäyttöön perehdyttämisessä on suotavaa.

3.6.1 Pirkan opisto

Seudullinen kansalaisopisto Pirkan opisto on Nokialle tuleville maahanmuuttajille helppo ja edullinen väylä kieli- ja yhteiskuntataitojen parantamiseen. Opiston ohjelmassa on suomen kielen kursseja sekä vasta-alkajille että jo perustaidot omaaville. Viikoittaisessa lähiopetuksessa harjoitellaan kuullun ymmärtämistä ja suullista ilmaisua käytännönläheisten harjoitusten kautta. Suomen kielen opinnot ovat maahanmuuttajille maksuttomia.

Opiston kursseilla suositaan käytännönläheisiä ja toiminnallisia opetusmenetelmiä. Vaikkapa sieni- retkellä, ompelukurssilla tai lauluryhmässä yhdistyy sekä kielen että uusien taitojen omaksuminen. Liikunta- ja terveyskurssit ovat puolestaan oivallinen väylä oman terveyden edistämiseen ja ylläpitämiseen. Opiston kursseilla on myös helppoa luoda ystävyysuhteita ja tutustua uuden asuinpaikkakunnan asukkaisiin.

Yhteistyössä SPR:n ja Nokian maahanmuuttajapalvelujen kanssa opisto on myös alkanut järjestää Tutustu vieraaseen -iltoja, joissa eri maista ja kulttuureista tulevat maahanmuuttajat toimivat asi-

antuntijaroolissa ja kertovat omasta kulttuuristaan ja tavallisesta arkielämästä kotimaissaan. Oma-kohtaiset elämäntarinat, kuvat, musiikki ja ruoka johdattelevat positiivisten kulttuurikokemusten ääreen.

Opiston sisällä toimivat myös Pirkan opiston Kuvataidekoulu, Musiikkiopisto, Tanssikoulu sekä Teatterikoulu. Näissä lapset, nuoret ja aikuiset voivat suorittaa pitkäjänteisiä, useamman vuoden kestoisia taideopintoja, jotka edistävät myös jatko-opiskelumahdollisuuksia.

4. MONIALAINEN YHTEISTYÖ ETNISTEN SUHTEIDEN EDISTÄMISEKSI

Laki Kotoutumisen edistämisestä ohjeistaa kunnan monialaista yhteistyötä näin: ”Paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, työ- ja elinkeinotoimisto ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt.”

Maahanmuuttajien kotoutuminen vaatii paikallistason toimijoiden tiivistä yhteistyötä sekä viranomaisten välillä, että kolmannen sektorin kanssa. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi: tavoitteena on sekä uusien kuntalaisten kotoutuminen että kunnan monimuotoistuminen. Eri toimijoiden tulee toteuttaa avointa ja joustavaa yhteistyötä maahanmuuttajien kotouttamisessa. Vastuu kotouttamisesta on kaikilla. Tärkeitä viranomaisyhteistyökumppaneita ovat muun muassa Kela, TE-palvelut, poliisi, maistraatti sekä Maahanmuuttovirasto. Tietoa paikallisista järjestöistä löytyy seuraavasta alaluvusta.

Yhteistyötä maahanmuuttajatyössä tehdään myös seutukunnallisesti. Seutukunnallinen työ auttaa kehittämään paikallisesti yhteneväisiä käytäntöjä sekä mahdollistaa joidenkin palvelujen kehittämisen yhteistyönä eri kuntien, valtiollisten toimijoiden tai kolmannen sektorin toimijoiden välillä.

4.1 Yhteistyö järjestöjen kanssa

4.1.1 Suomen Punainen Risti

Suomen Punaisen Ristin paikallisosasto on Nokialla aktiivinen yhteistyökumppani maahanmuuttajatyössä. SPR Nokian osasto on avustanut muun muassa antamalla tavaralahjoituksia sekä lainaamalla tilojaan maksutta eri tilaisuuksiin. Punaisen Ristin vapaaehtoiset ovat toimineet tukihenkilöinä maahanmuuttajataustaisille perheille. Lisäksi paikallisosasto tarjoaa työkokeilupaiikkoja toimipisteesensä. SPR on avoin ja ketterä toteuttamaan erilaisia projekteja yksin ja yhteistyökumppaneiden kanssa. SPR, Nokian kaupunki ja Pirkan opisto ovat toteuttaneet yhteistyössä ’Tutustu vieraaseen’ -iltoja, jotka tuovat yhteen kaupunkilaisia tutustumaan eri kulttuureihin ja toinen toisiinsa. Kesälle

2020-2021 SPR hakee projektitukea monikulttuuriselle perheleirille, jota suunnitellaan yhteistyössä kaupungin ja seurakunnan kanssa.

Vapaaehtoisena tukihenkilönä/-perheenä maahanmuuttajille toimimisesta kiinnostuneet voivat olla yhteydessä SPR Nokian paikallisosastoon <https://rednet.punainenristi.fi/node/5484>.

4.1.2 Nokian seurakunta

Nokian seurakunta tukee maahanmuuttajien kotoutumista ottamalla heidät mukaan erilaisiin seurakunnan yhteisöihin ja antamalla heille mahdollisuuksia toimia esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan kautta. Kotoutumista tukevat erilaiset ryhmät, kuten avoimet perhekerhot ja lapsille suunnattu kerhotoiminta, joissa voi oppia kieltä ja tutustua suomalaisiin. Diakoniatyöntekijät voivat antaa ohjausta ja neuvontaa erilaisissa yhteiskunnan palveluihin ja arjessa selviämisen kysymyksissä. Seurakunta voi myös järjestää erityisiä ryhmiä, joissa perehdytään kristinuskoon ja sen sisältöön. Seurakunta toimii yhteistyökumppanina monikulttuurisessa perheleiriprojektissa vuosille 2020-2021, jossa mukana ovat myös SPR ja Nokian kaupunki.

4.1.3 Muut järjestöt ja toimijat

Nokian monikulttuurinen yhdistys ry ja Nokian Afgaaniyhdistys ry

Nokialla toimii Nokian monikulttuurinen yhdistys ry <https://www.nokiankaupunki.fi/yhdistykset-ja-jarjestot/nokian-monikulttuurinen-yhdistys-ry/> sekä Nokian Afgaaniyhdistys ry <https://www.nokiankaupunki.fi/yhdistykset-ja-jarjestot/nokian-afgaaniyhdistys-ry/>, jotka mm. järjestävät kulttuuritahtumia. Järjestöt toimivat myös yhteistyössä keskenään ja kaupungin palveluiden kanssa.

Mannerheimin lastensuojeluliitto

Mannerheimin lastensuojeluliiton ylläpitämät avoimet päiväkodit ja niiden loma-aikojen päiväleiritarjonta ovat avoimia kaikille ja suosittuja myös kaupungin monikulttuurisen väestön keskuudessa. Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toiminnan kautta kiinnostuneiden on mahdollista päästä ystäväksi nokialaiselle maahanmuuttajataustaiselle äidille. Ystävätoiminnasta kiinnostuneet voivat olla

yhteydessä Mannaerheimin lastensuojeluliiton Tampereen osastoon. <https://www.mll.fi/tue-ty-otamme/tule-vapaaehtoiseksi/ystavaksi-maahanmuuttajaaidille/>

Luova Keskus Tehdas 108

Luova Keskus Tehdas 108 järjestää monipuolisia kulttuuri- ja hyvinvointitapahtumia sekä harrastus- ja koulutusmahdollisuuksia. Tehdas 108 tarjoaa uniikit puitteet luovalle ja osallistavalle toimintakulttuurille ja on ollut aktiivinen maahanmuuttajien osallistaja toiminnassaan aina aloituksestaan vuonna 2013 lähtien. <https://tehdas108.fi/>

Suomen luonnonsuojeluliiton Kotouttavaa luonnonhoitoa Pirkanmaalla (Kolu) -hanke järjestää luonnonhoitotapahtumia perinneympäristöissä, joissa maahanmuuttajat tutustuvat suomalaiseen luontoon ja eri taustoista tulevat ihmiset tutustuvat toisiinsa. Kolu-hanke on alkanut 2017 vuoden alussa ja päättyy tällä hetkellä vuoden 2020 loppuun. Hanke on kehittänyt Luonnonhoito kotoutumisen tukena -oppaan. <https://www.sll.fi/pirkanmaa/toiminta/hankkeet/kolu/>

4.2 Seutukunnallinen yhteistyö

Seutukunnan kuntien sosiaalipalveluiden maahanmuuttajatyöstä vastaavat työntekijät tapaavat säännöllisesti toisiaan. Tapaamiset ovat tärkeitä alueellisen tiedon vaihtamisen ja kokemuksen jakamisen kannalta maahanmuuttajiin liittyvissä erityiskysymyksissä sekä hyvien käytäntöjen levittämässä.

Tampereen kaupungin Maahanmuuttajainfo Mainio omakielisinä neuvojineen on myös nokialaisten maahanmuuttajien käytössä. Lisäksi he käyttävät myös muita Tampereella sijaitsevia palveluita kuten Setlementti Naapurin Maahanmuuttajapoikatyö Kөлviä, Miesten Kansalaistalo Mattilaa, Kansainvälistä naisten tapaamispaikka Naistaria, Tampereen Tyttöjen Taloa sekä Rikosuhripäivystystä. Maahanmuuton alkuvaiheen koulutuspalvelut järjestetään pääasiassa Tampereella. Maahanmuuttajalapset käyvät ensimmäisen kouluvuotensa Suomessa valmistavaa koulutusta Tampereella ennen lähikouluun siirtymistä. Aikuisten työvoimapolitiittiset ja rinnasteiset koulutukset esimerkiksi Sofian pysäkin kielikurssit järjestetään Tampereella.

5. KANSAINVÄLISTÄ SUOJELUA SAAVIEN VASTAANOTTO JA KOTOUTTAMINEN

Nokian kaupungilla on vuodesta 2011 lähtien ollut ELY-keskuksen kanssa niin sanottu avoin sopimus pakolaisten vastaanotosta. Viimeisin ryhmä kiintiöpakolaisia vastaanotettiin Nokialle vuonna 2011. Nykyisin kansainvälistä suojelua saavat henkilöt Nokialla ovat itsenäisesti tai omaehtoisesti kuntaan muuttaneita oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita.

Kunnat ovat kotoutumislain mukaisesti oikeutettuja valtion maksamiin korvauksiin kotoutumispalveluiden järjestämisestä. Korvaukset on tarkoitettu pakolaisten ohjaukseen ja neuvontaan sekä muuhun heidän kotoutumistaan tukevaan toimintaan. Korvausten edellytyksenä on kotoutumislain mukaisesti tehty kunnan kotouttamisohjelma ja ELY-keskuksen kanssa tehty sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Kunnalle korvaukset maksaa ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava KEHA-keskus.

[Työ- ja elinkeinoministeriön ohje kotoutumisen edistämistä koskevan lain mukaisten kustannusten korvaamisesta kunnille \(finlex.fi\)](#)

5.1 Yhteistyö ELY -keskuksen kanssa

Kotoutumislain mukaan ELY-keskus on vastuussa muun muassa kotouttamisen alueellisesta kehittämisestä, yhteistyöstä, yhteensovittamisesta ja seurannasta alueellaan. ELY-keskus tukee ja neuvoo kuntia sekä seuraa kotouttamisohjelmien laadintaa ja toteuttamista.

5.2 Pakolaisten vastaanotto Nokialla

Työikäisten sosiaalipalveluissa toimiva sosiaaliohjaaja ohjaa pakolaisia alkuvaiheen toimissa kuten kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnissä, oleskelulupa- ja passiasioissa, KELA:ssa ja TE-toimistossa asioinnissa. Sosiaaliohjaaja vastaa pakolaisten kotoutumisprosessista ja tekee moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa pakolaisten kotoutumisen edistämiseksi. Ihmiskaupan uhrien osalta yhteistyötä tehdään poliisihallinnon ja Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kanssa.

5.3 Pakolaisten alkuvaiheen terveystarkastukset

Nokialle muuttaneiden pakolaisten terveystarkastukset on keskitetty yhdelle terveydenhoitajalle. Tieto asiakkaista tulee pääasiassa maahanmuuttajatyöstä vastaavalta sosiaaliohjaajalta. Terveystarkastus tehdään sosiaali- ja terveysministeriön ohjeen sekä Terveys- ja Hyvinvoinninlaitoksen (THL) ohjeistusten mukaisesti. Terveystila pyritään kartoittamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Terveysministeriö perehdyttää asiakkaat terveyspalvelujen käyttöön. Tarvittaessa jo ensikäynnin yhteydessä varataan aika muihin palveluyksiköihin tai lääkärin vastaanotolle. Terveysministeriö toimii yhteistyössä sosiaaliohjaajan kanssa esimerkiksi yhteisiä vastaanottokäyntejä järjestäen.

LOPUKSI

Yhteistyöverkoston toimivuus ja soveltuvat palvelut auttamaan uusia kuntalaisia kotoutumisessa. Suomi kansainvälistyy ulkomaalaisten työntekijöiden, opiskelijoiden sekä humanitaarisista syistä maahan muuttaneiden myötä. Heidän erilaisten tarpeidensa huomioiminen on arkipäivää kaikkien viranomaisten työssä.

Maahanmuuttajien kohtaaminen voi joskus olla haastavaa johtuen kielitaidon puutteesta ja kulttuurieroista, mutta samalla se on antoisaa ja opettavaista. Kulttuurisensitiiviseen työotteeseen tarvitaan vain ennakkoluuloton asenne, eroja kunnioittava arvomaailma ja kyky reflektoida omaa työtään. Samoja piirteitä, joita tarvitaan ihmisten kanssa tehtävässä työssä yleensäkin. Kotouttaminen on yhteistyötä, ja se kuuluu kaikille. Henkilöstön osaamisen varmistaminen on koko kaupungin tehtävä.

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN NOKIALAISTEN KOKEMUKSIA KOTOUTUMISESTA

Kotouttamisohjelmaa päivittävän monialaisen työryhmän keskusteluissa nousi esiin kokemusasiantuntijatiedon hyödyntäminen ja samalla maahanmuuttajien osallistaminen kotouttamisohjelman päivitysprosessiin. Ohjelmaa laadittaessa haluttiin kuulla kokemuksia kotoutumisesta ja kotouttamisesta, ja neljä nokialaista maahanmuuttajataustaista perhettä osallistui haastatteluihin varhaiskasvatuksessa ja sosiaalipalveluissa.

Sosiaalipalveluissa haastateltavien vastauksia esitettyihin kysymyksiin:

1. Mitä kotoutuminen uuteen maahan sinun mielestäsi tarkoittaa? Mikä on tärkeää, että voisit kotoutua?

Perheet toivat esille, että he ovat viihtyneet Suomessa ja Nokialla, ja elämä on nyt parempaa. Aiempi kotimaa on sotatilassa ja täällä on laki, sosiaaliturva ja koti. Lisäksi lakia kunnioitetaan ja kaikki ovat tasa-arvoisia. Erityisen tärkeänä nähdään koulunkäynnin mahdollisuus ja naisten asema. Suomessa naiset voivat hoitaa omia asioita, joita ei aiemmassa kotimaassa voineet. Entisessä kotimaassa nuoret naiset pelkäävät ympärileikkausta, mitä täällä ei tarvitse pelätä. Suomi koetaan hyvänä maana ja turvapaikkana.

2. Mitkä asiat Suomessa ja Suomeen kotoutumisessa ovat olleet vaikeita?

Perheenyhdistäminen ja oleskeluluvan saaminen on koettu vaikeaksi. Harmitusta on tuottanut myös vaikeudet löytää töitä, vaikka osaisi kaikenlaista. Työllistymistä on osaltaan hankaloittanut kieliongelma. Toisaalta halutaan uskoa omaan onnistumiseen.

3. Mikä Nokialla on hyvää? Mikä Nokialla voisi olla paremmin, missä olisi kehitettävää?

Perheet kokevat yleisesti, että Nokialla kaikki on hyvin. Nokia koetaan tosi kauniina asuinpaikkakuntana kesällä, kun kaikki on vihreää. Yksi haastateltavista perheistä uskoo, että hei-

dän perheensä asuu aina Nokialla, koska on koulut, kirjasto ja kaikki ja täällä on totuttu elämään. Huonoa on se, kun nuoret lapset käyttävät nuuskaa ja ajelevat mopoilla ja pyörivät kaupungilla iltaisin. Tämä pelottaa erityisesti oman lapsen puolesta.

”Mä olen nokialaisia, tykkään asua Nokialla, lähellä maaseutua. En vielä nähnyt rasismia Nokialla.”

Varhaiskasvatuksessa haastatellun perheen vastauksia kysymyksiin:

1. Oliko maahan tullessa suomalaisessa järjestelmässä jotakin, mikä herätti kysymyksiä tai ärtymystä tai jotakin minkä koitte hyvänä?

Perheen lapsi oli aloittanut päivähoidon jo edellisessä asuinkunnassa, joten päiväkodin käytännöt olivat tuttuja perheelle, kuten se, että jokaisella lapsella on oma lokero vaatteita varten ja päiväkodissa tarjotaan lapselle kaikki ateriat. Vanhempien mielestä suomalaisessa päiväkodissa oli hyvä olla ja kaikki sujui. Perhe oli muuttanut Nokialle vanhempien töiden vuoksi.

2. Mitkä asiat huolestuttivat tai ilostuttivat varhaiskasvatuksen aloituksessa? Miten se sujui ja mikä auttoi sujumisessa? Mitä voisimme kehittää?

Päivähoidon aloittaminen Nokialla sujui hyvin. Vanhemmat arvostivat paljon sitä, että henkilöstössä ei tapahtunut muutoksia, vaan heidän lastaan hoitivat samat aikuiset. Vanhemmat antoivat hyvää palautetta myös siitä, että heidän lapsensa päivästä kerrottiin joka päivä, aluksi englanninkielellä ja myöhemmin myös osittain suomenkielellä. Alussa käytössä oli reissuvihko. Siihen kirjoitettiin tärkeitä asioita sekä englanniksi, että myöhemmin suomeksi. Vanhemmat kertoivat, että oppivat siinä samalla itse suomea, kun ”käänsivät” päiväkodin viestit.

Vanhempia ilahduttaa päiväkodin toiminnassa se, että lapsesta on aina yritetty löytää positiivista kerrottavaa. Haastatellun perheen lapsella oli tehostettu tuki varhaiskasvatuksessa, mutta esiopetukseen siirtyessä päädyttiin yleiseen tukeen. Tukea tarvitaan edelleen, mutta koko ajan tapahtuu edistymistä.

Perhe kertoi avoimesti huolestaan, joka liittyi kulttuurien väliseen eroon. Vanhemmat kertoivat miten Suomessa jokainen yrittää ymmärtää lasta, mutta perheen kotimaassa lapsen

pitää sopeutua kaikkeen. Tämän vuoksi vanhemmat ovat pohtineet usein, mitä lapsen pitäisi osata 3-vuotiaana, 4-vuotiaana, 5-vuotiaana ja eskarissa. Perheen kotimaassa mm. lapsen lukutaito on välttämätön jo ennen koulun alkua.

3. Miten lapsen varhaiskasvatus sujui? Oliko tekijöitä, joihin olisitte toivoneet tukea tai parannusta? Pääsikö lapsi osaksi ryhmää?

Vanhemmat nostivat jälleen esiin henkilöstön pysyvyyden tärkeänä asiana. Jokainen varhaiskasvatuksen opettaja ja lastenhoitaja koettiin heidän lapselleen tärkeäksi aikuiseksi.

Tukea vanhemmat toivoivat siihen, miten he voisivat ohjata ja opettaa lastaan, kun kyse on fyysisestä läheisyydestä. Perheen kotimaan kulttuurissa ollaan luontaisesti toisen lähellä ja tämä koetaan suomalaisessa kulttuurissa tungettelevaksi. Lapselle tuli paljon pulmia sen vuoksi, että hän oli koko ajan ”kiinni” kavereissa, eikä ymmärtänyt, että suomalaiset lapset eivät halua koko ajan olla fyysisesti lähellä kaveria. Tätä mietittiin yhdessä vanhempien kanssa, mutta lapsen oli sitä vaikea ymmärtää 3-vuotiaana. Asiaa harjoitellaan edelleen antamalla kavereille omaa tilaa. Vanhemmat muistivat, että apuna on käytetty esim. ”oma tila”-korttia.

4. Minkälaisia kokemuksia lapsella ja perheellä on kieleen liittyen? Vaikuttiko eri kieli yhteistyöhön tai esimerkiksi lapsen asemaan? Miten? Millaiset toimet koitte hyvinä? Minkälaisia ajatuksia yhteistyön kehittämiseen?

Vanhemmat kokivat saaneensa aina tietoa, vaikka heidän äidinkieltensä ei olekaan suomen kieli. Reissuvihko koettiin tärkeäksi lapsen ollessa 3- ja 4-vuotias. Kaikissa varhaiskasvatuksen suunnitelma -tapaamisissa on ollut mukana tulkki, joka on perheen mielestä ollut todella hyvä asia. Vanhemmat ovat tosin sanoneet, että vasuissa pärjätään myös englannilla. Me päiväkodissa olemme painottaneet tulkin mukanaolon tärkeyttä, sillä vasuissa on paljon muutakin kuin päivittäisiä, arkisia asioita. Pedagoginen sanasto on vaativaa ja erityisesti lapsen tehostetun tuen vuoksi, on tärkeää, että tuki ja siihen liittyvät toimenpiteet tulivat vanhemmille varmasti selviksi. Vanhemmat olivat tästä samaa mieltä.

Vanhemmat olivat sitä mieltä, että vaikka yhteistä kieltä ei olisi, on tärkeää, että kaikkiin päiväkodin tapahtumiin osallistutaan. He tulivat heti ensimmäiseen vanhempainiltaan ja saivat sitä kautta ystäväperheitä. Perhe verkostoitui hienosti, kun he ottivat rohkeasti yhteyttä esim. lapsen kavereiden vanhempiin englanninkielellä.

Vanhempien mielestä on upeaa, että Nokialla maahanmuuttajia ei sijoiteta samoihin päiväkoteihin. Integroituminen on helpompaa, kun ympärillä on enimmäkseen vain kantasuomalaisia lapsia ja perheitä. Lapsiryhmien muodostamisessa tulee pyrkiä (etniseen) tasapainoon. Tärkein asia vanhempien mielestä on se, että olisi olemassa jokin ”tietopankki”. Eli mitä Suomessa opetuksesta ja oppimisesta ajatellaan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Mihin pyritään ja mitä lapsen pitäisi osata ja hallita. Perheen kotimaassa lapsen pitää sopeutua pitkiin päiväkotij- ja koulupäiviin, eikä häneltä kysyä omia toiveita. Vanhempien pitää valmentaa lapsia esim. varhaisen lukutaidon saavuttamisessa. Vanhemmista se tuntui ihmeelliseltä, että meillä vanhempia ei velvoiteta ”kotiopettajiksi” ja lapsella on niin paljon mahdollisuuksia tuoda ajatuksiaan esille.

Vanhemmista olisi ollut hienoa lukea, mitä missäkin vaiheessa lasten kanssa tehdään ja mitä taitoja harjoitellaan.

HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ

www.nokiankaupunki.fi

www.kotouttaminen.fi

Omakielistä materiaalia eri aiheista

www.infofinland.fi

www.kela.fi

www.te-palvelut.fi

www.maistraatti.fi

www.vero.fi

Pirkanmaan tulkkikeskus

Ohje tulkin tilaamiseen ja käyttöön

<https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/maahanmuuttajat/tulkki-ja-kaannospalvelut/tulkkaukset/tulkin-tilaus.html>

Materiaalia monikulttuurisille perheille:

www.duoduo.fi, www.familiary.fi

www.pirkanopisto.fi

www.lapsenoikeudet.fi

Omakielistä materiaalia lastensuojelusta

<https://www.lastensuojelu.info/>

Tampereen kaupungin kasvatus- ja opetuspalveluiden monikulttuurista materiaalia

<https://www.youtube.com/channel/UC2o8G2Skc6jCTnxFF83-ZTw>

Kölvi-toiminnan nuorten videoita puheeksi ottoon

<https://www.kolvi.fi/kehittamistoiminta>

www.paperittomat.fi

Pelastuslaitoksen paloturvallisuusvideot

<https://www.turvakanava.fi/fi/tietopankki/turvallisuusvideot/paloturvallisuusvideot>

Omakielistä asumisohjausta

<https://pakolaisapu.fi/asumisen-oppaat/>